

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Cuvântarea

cu care Inalt Prea Sfințitul Domn Metropolit Ioan Mețianu, a deshis întâiași dată ca Arhiepiscop al Românilor din Transilvania, sinodul Arhiepiscopesc:

Christos a înviat!
Domnilor deputați!

Când pentru primadată am fericirea a me prezenta între d-vastră în acest sinod arhiepiscopesc, dlor deputați, mai nainte de toate Vă cer binevoitorul sprigin, atât de necesar la împlinirea grelei mele chemări, apoi salutându-Vă cordial, Vă împior dela cer încă mulți ani de conlucrare mănăsă, la o-pul cel mare al mântuirii noastre.

Precum se știe, dlor deputați, în restimpul dela ultima întrunire, în acest sinod, două evenimente grave și dureroase ne-au sguduit sufletul nostru. Unul este funestul eveniment al încetării din viață a fericitei noastre Impărătese și Regine Elisabeta, augusta consortă a Majestății Sale gloriosului nostru Impărat și Rege Francisc Iosif I, întâmplată la 10 Septemvrie 1898, eveniment ce a transpus în mare doliu pe toate popoarele extinsei noastre monarhii la care doliu s'a asociat și biserica noastră, dând expresiune adenc simțitei noastre condolențe și printr'o adresă înaintată la preainaltul loc și apoi înălțând ferbinți rugăciuni la cer pentru sufletul fericitei reposedate, precum și pentru întărirea a gustului ei Șot, și la suportarea acelei grave cercări.

Din cauza acelui incident dureros, nici îmbucurătorul eveniment al iubileului de 50 de ani al fericitei domnii a Majestății Sale împliniți la 2 Decemvrie 1898, nu s'a putut sërba cu splendórea recerută, decât în totă liniștea, dar' cu totă pietatea.

Un al doilea eveniment tot atât de trist și dureros pentru biserica noastră a fost, dlor deputați, încetarea din viață a bunului și preademnului nostru Arhiepiscop și Metropolit Miron Romanul, întâmplată la 4/16 Octomvrie 1898, care asemenea a transpus

în mare doliu întreaga noastră biserică, întreg clerul și poporul din metropolia noastră.

În urma acestui eveniment dureros, veduindu-se scaunul arhiepiscopesc-metropolitan, după voia lui Dumnezeu, din încrederea măritului nostru congres național bisericesc și din grația Maiestății Sale c. și r. apostolice, am devenit eu ales și întărit la înalta demnitate de Arhiepiscop și Metropolit al bisericeii noastre din Ungaria și Transilvania, și prin acesta la conducerea destinelor bisericeii noastre din iubita noastră patrie, și așa și la conducerea acestui venerat sinod arhiepiscopesc.

Prevéd, dlor deputați, că veți fi cu nerăbdare ce să auțiți deia mine, mai ales acuma la prima convenire cu D-Vóstră, în acest sinod arhiepiscopesc; dar' ce alta să Vă spun decât, că avënd și noi, ca și alte popóre cu aspirațiuni la viitor, o mare misiune culturală, pentru care am și ajuns aici, din patria mamă, avënd și noi o mare misiune culturală, de care este condiționat și viitorul nostru, acea mare misiune numai prin biserică ni- putem împlini, și anume prin biserica noastră națională și prin școla noastră cenfesională.

De aceea, când am primit asupra-mi demnitatea de Arhiepiscop și Metropolit, am făcut acesta cu firma hotărâre, de a conlucra din toate puterile mele, dimpreună cu D-Vóstră, dlor deputați, și cu ceialalți factori ai nostri, și la împlinirea acelei mari misiuni, prin biserică și în spiritul bisericeii.

Pentru-ca însă biserica să-și pótă împlini și acea mare misiune, tot cu mai mult succes, este de lipsă activitatea tot mai intensivă și din partea noastră, dlor deputați; este de lipsă tot mai multă stăruintă în crearea instituțiunilor și organelor ce încă ne mai lipsesc, precum și în alimentarea acelor în măsură corëspondătoare.

Să continuăm dar' și noi lucrarea noastră, dlor deputați, de unde am început-o, precum o continuă și alte popóre culte, și mai ales compatrioții nostri de alte limbi și confesiuni, stăruint din toate puterile să

avem în toate parochiile biserici și școli corespunzătoare, cu preoți și învățători la înălțimea chemării lor, provăduți și cu recerutele mijloce de subsistență, imperios reclamate de împrejurări, pentru-ca și aceia să știe și să potă conlucra cu adevărat zel apostolic la împlinirea măreței noastre misiuni, mai înainte amintite.

Este neapărat de lipsă, dlor deputați, să avem în toate părțile archidiecesei organe corespunzătoare, cari să-și împlinescă chemarea din propriul simț de datorință, iar' nu numai la provocări din partea superiorilor; este neapărat de lipsă, ca acele organe să lucre și din îndemnul propriu și fără provocări din centru, pentru-ca așa, considerând biserica de un corp cu mai multe membre, toate aceste membre să conlucre la susținerea și întărirea corpului.

Să nu uităm, dlor deputați, că nici când nu s'a arătat așa de mult lipsa unei asemenea lucrări comune, ca în timpul de față, în care și biserica noastră străbună este expusă atâtor curente periculoase.

De aceea să ne punem și noi ca și alte biserici din patrie, toate silințele întru dezvoltarea unei activități tot mai reditoare în lucrările noastre din parochii, din protopresbiterate și din eparchii, până sus la metropolie; căci numai așa ne vom apropia tot mai mult de împlinirea misiunii noastre, numai așa va reîntineri și corpul nostru; iar' plângerile ce se aud acuma în multe părți, vor dispărea.

Pentru asemenea scop măreț ne-au și lăsat fericirii nostri părinți, de scumpă moștenire, mărețul Sion, în care ne adăpostim, adevărat biserica noastră națională și școala noastră confesională, ca să ne dezvoltăm și să ne cultivăm în direcțiune religioasă; pentru asemenea scop măreț ne întrunim în sinode și în congrese naționale bisericesti; și tot pentru același scop măreț aducem cu toții și sacrificiile posibile; deci dar' să și folosim bine și înțelepțesce mănolul teren, pentru a ne apropia tot mai mult de împlinirea misiunii noastre culturale.

Dar' fiindcă la toate acestea, pe lângă silințele noastre, se mai cere și ajutorul și darul lui Dumnezeu, implorat mai înainte cu ceva, la sf. altar, mai repețind și aici implorarea aceluia dar dumnezeesc asupra noastră și asupra lucrărilor noastre, declar sesiunea ordinară a sinodului nostru archidieceșan pentru anul 1899 de deschisă.

Sinodul eparchial aradan.

Sedința I.

S'a ținut în Arad, la 25 Aprilie (7 Maiu n.) 1899 la 12 ore din zi. Președinte: Prea Cuvioșia Sa Dl Archimandrit vicariu Episcopesc *Iosif Goldiș*. Notariu: Dr. Tr. Puticiu.

Convocați în ședință ordinară, pe ziua de azi, deputații sinodali să întrunesc mai întâi în biserica

catedrală la s. liturgie și chemarea Duhului sânt oficiată de P. C. Sa D. archimandrit vicariu episcopesc *Iosif Goldiș*, P. C. Sa părintele archimandrit Augustin Hamsea și de parinții protopresbiteri Ilie Moga, Const. Gurban, Vasile Beleş, P. Miulescu și G. Popovici iar după acestea trec în sala seminarului, localul obicinuit pentru ședințele sinodale. Prea Cuvioșia Sa Dl Vicariu eppesc *Iosif Goldiș* ocupând locul presidial, deschide sesiunea sinodală cu urmatorea cuvântare.

Christos a înviat!

Domnilor condeputați!

La întrunirea noastră de azi, după ce mai întâiu am cerut ajutorul Duhului sfânt în biserică, primul meu cuvânt către D-Voștră este notificarea, că: preabunul nostru archiepiscop, înaltpreasfințitul Domn *Ioan Meșianu*, din mila lui Dumnezeu și prin votul bisericii și grația Preinaltă a Maestății Sale cesare și apostolice regesci ridicat la cea mai înaltă demnitate în ierarchia noastră, ales de archiepiscop și metropolit al nostru, la începutul lunei lui Martie a. c. s'a depărtat din mijlocul nostru, ca ajutat de binecuvântarea cerescă să lucre din poziția-i mai înaltă spre binele și prosperarea bisericii noastre ortodoxe române.

Tot ca introducere fie-mi permis a Vă aduce domnilor condeputați la cunoștință, că conducerea afacerilor diecesane până la deplinirea vacantului scaun episcopesc și dreptul de a ocupa acest loc onorific, nu le consider de acordate mie în vre-o lipsă de conducători, nici pentru merite din trecut, ci numai pe baza seniorității, în care mă aflu azi între dignitarii de asemenea treaptă ai metropoliei noastre.

N'are deci a mă face mândru această poziție, nici am lăcomit la ea; căci dacă este păcat urgisit în biserica lui Christos, acela e mândria și lăcomia; și decă totuși, după o activitate publică bisericescă de 30 de ani, mă pot considera prin această de distincțiune și satisfăcut, este pentru-că până la deplinirea vacantului scaun episcopesc, mi s'a dat ocaziune, însoțit de factorii chemați, a lucra în sfera mai estinsă spre binele diecesei aradane.

Deci vă rog, Domnilor condeputați, ca în acest loc să mă socotiți de un gregariu egal îndreptățit numai de primus inter pares; și-mi permit în aceste momente ori-cât de însemnate pentru mine a declara, că nu sunt amicul fraselor resunătoare, de valoare mai mult scamatorică pentru galerie; ca bărbat aici născut, crescut și între d-voștră încărunțit în afacerile acestei diecese, ori-ce introducere însinuătoare o consider de superfluă.

Și rugându-vă de prețuită bunăvoință față de persoana mea și scăderile mele pentru timpul cât voi conduce acest sinod, în interesul cauzelor și a obiectivității recerute la pertractarea lor, fie-mi permis din acest loc a accentua pe scurt următoarele

Cei mai bătrâni deputați ai acestui Venerabil sinod, dimpreună cu mine își vor aduce bine aminte de solidara, energica și totuși pacinică luptă a fiilor bisericii, dezvoltată pentru recăștigarea autonomiei noastre bisericești, de care ne bucurăm astăzi. Și ca să fim demni urmași ai acelor anteluptători, cred că datorința noastră comună este, cu zel a conserva și treptat a desvolta deja câștigatele drepturi autonome și prin ele la bunăstarea bisericii noastre.

În decursul desbaterilor ce ne stau înainte, să ne respectăm totdeauna diferitele vederi, dar diferite scopuri să nu avem: diferența scopurilor învâlvă spargerea bisericii, de ce Dumnezeu să ne ferescă.

Să lucrăm în armonie, căci și după mitologia străbunilor, armonia e fiica iubirii și a curajului, respectând vederile altora; ca minoritate convingerea noastră fără rezonare subordinându-o vocii majorității.

Numai așa ne vom afirma de maturi pentru liberala și de mulți invidiata noastră constituție bisericească, și vom atrage tot mai mult respectul popoarelor de diferite confesiuni.

E drept, că și în discuțiunile sinodale, ca și în cele civile parlamentare, pe lângă judecata minții — precum experiența ne arată — mare rol are simțul inimei — prea adeseori preocupate. Drept ce biserica prin Pavel Apostolul ne învață: „*Voi, fraților, v'ați chemat la libertate, dar' să nu întrebuințați libertatea voastră de pretext . . . și să vă mușcați și mâncați unul pe altul, căutând să vă nimiciți . . .*” (Gal. V. 13—15). „*De ridicăm noi armele unul asupra altuia — zice Chrisostom — nu e de trebuință să mai ia diavolul parte la pierderea noastră*” (cuv. VIII).

Și cu drept cuvânt, căci statul bisericesc nu cunoște decât principii eterne, cu totul diferite de cele de ale statului civil, cari după împrejurări sunt temporale, nestatornice, ca direcțiunea vântului împreună cu partidele conduse de ele.

Vedem cu durere în cea mai deapropo biserica sororă trista stare urmată din certuri și interese personale; și eu ca un memento îmi permit a observa, că: „*ferice de cei-ce pot învăța din patimile altora*”!

Să ascultăm glasul bisericii, care ca o mamă bună chemându-ne la întrunire ne dice: „*Veniți de luați toți duhul înțelepțiunii, duhul înțelegerii, duhul temerii de Dumnezeu!*”

După-ce biserica noastră ortodoxă română a petrecut secolii întregi plini de nespuse suferințe, după-ce i-s'a răpit autonomia, fiind tot mai mult despoită de libera întrebuințare a drepturilor sale, — apăsată și maltratată de influență străină, abia mai rămânându-i atâta resuflare, cât să pôtă striga, cum strigă ôre când slăbănogul dela scăldătorea oilor: „*Domne nu am om ca să mă ridice*”, — timpul de tristă memorie a trecut; și să nu uităm, că acum avem constituțiune bisericească demnă de invidiat. O constituțiune cu menire de a fi pururea paladiul religiunii

și a romanității noastre. O constituție câștigată prin zelul și lupta solidară a antecesorilor nostri, o fortăreață, care în contra eventualelor atacuri externe arăși numai cu aceleași arme, prin zelul și lupta noastră solidară se pôte apăra și susține. Un bine, domnilor condeputați, a cărui riscare ușoratică, provenită din ori-ce fel de slăbiciune omenescă, cu drept cuvânt ni-ar atrage blăstămii urmașilor nostri.

Istoria ne arată, că nimic nu duce mai iute la ruină, decât ambițiunea fără cumpăt a conducătorilor și abuzul de drepturile și puterile câștigate. Dovadă avem, că ambițiunea nobilă personificată la Romanii, din vechime avea biserica și cultul seu covenit, ce însă ulterior prin fapte josnice de cortegie decăzând, a încetat cu cultul seu împreună.

Apoi când prin conducătorii imperiului roman și prin fruntașii bisericii creștine, momiți de duhul ambițiunei și al lacomiei, s'a spart unitatea în stat și în biserică și s'a început demoralisătore certe interne: atunci pentru reculegerea statului roman zădarnic a fost eroismul legiunilor lui Traian, zădarnic pentru restabilirea unității creștine fanatismul expedițiunelor cruciate.

„*Fiiți una, precum și eu cu Tatăl suntem una*”, a zis Christos învățăcelilor seși, apostolilor, să fim și noi domnilor condeputați una întru apărarea, susținerea și dezvoltarea drepturilor noastre autonome, precum au fost una nemuritorii nostri antecesorii întru recăștigarea aceluia, și atunci putem fi siguri, că această fortăreață scumpă și tare nici „*porțile iadului nu o vor birui*”.

Precum în general dela început, singur pe unitatea și bună înțelegerea apostolilor și a următorilor lor s'a basat puterea bisericii universale a Mântuitorului nostru Isus Christos, așa în special și acuma în ierarhie și eparchiele noastre numai unitatea și buna înțelegerea mandatarilor poporului, coadunați în congrese și în sinode, ne garantază susținerea și înflorirea bisericii noastre ortodoxe-române cu sântele sale așezeminte.

Mântuitorul nostru, Domnul Isus Christos, unicul cap adevărat și prevăzător al bisericii, a asemănat biserica sa sfântă cu o corabie, care plutind pe marea vieții, câte odată întimpină nenorociri, cari îi amenință chiar esistența ei; bravii corăbieri, fi bisericii însă nu desperează, ci cu credință neclintită se luptă în direcțiunea ducătore la portul mântuitorii . . .

Mai cugetând și la profetica admonițiune analogă, ce nemuritorul Horaț din precauțiune prin o alegorie a dat-o statului roman, când acesta era amenințat prin certele interne, zicând: „*O navis referent în mare se novi fluctus, quid agis, fortiter occupa portum!*” — fie-mi permis și mie din locul acesta a observa, că nici biserica, sfânta noastră corabie, fără credință în Dumnezeu, fără iubire reciprocă și fără speranță în viitor, simbolisate prin anghira catargul și compasul corabiei, nu se pôte susține în fața tempestăților amenințătore ale timpurilor.

Cu bucurie Vă salut, deci d-ilor condeputați și înc'odată vă rog, ca în decursul desbaterilor, după chemarea sfântă, ce o avem, să ne concentrăm privirile la cauzele ce ne stau înainte, și să le pertracțăm cu obiectivitatea și serioșitatea cuvenită mandatarilor unui popor, care și după descendența sa și după justele sale aspirațiuni culturale cu drept cuvânt se poate privi de chemat a fi factor însemnat în complexul creștinilor din orientul Europei.

Tu Dómnne, Dumnezeu nostru, care cu negrăita bunătațe și înțelepciune a Ta, ai păstrat némul nostru, și asemenea poporului celui óre-când ales, l'ai condus prin pustietatea ispitelor și a suferințelor seculare; Isvorule al înțelepciunii, învață-ne cum se cuvine și ce trebuie să grăim și să lucrăm? Dă gândirilor noastre duhul adevărului, duhul înțelegerii dăruiește-l nepriceperii noastre; umbrește faptele noastre cu duhul temerii de Tine. Alungă de la noi totă vrăjmășia și patima cari întunecă sufletele și le depărtează de la lumina adevărului Tău, căci precum apostolul Iacob zice: „Unde este pizmă și prigonire, acolo este neorânduélă și tot lucrul rău”. „Fă ca virtuțile strămoșesci: credința, dragostea și nedejdea să inferbinte inimile cele rēcite și să se deștepte întru ele cucernicia și devotaméntul către învățăturile cele mântuitoare, aduse dela Tine prin fiul tău Isus Christos, când a întemeiat sânta biserică sa pe pământ”, punând fundament sinodalității prin cuvintele: „Unde veți fi doi séu trei adunați în numele meu, acolo voiu fi eu în mijlocul vostru”! Inspiră pe aleșii vėduvitei noastre eparhii arădane, ca să fie întru adevăr organe binecuvėntate, lucrătoare numai spre binele ei și spre lauda numelui Tău! Amin!

Deputații primesc cuvėntul de deschidere cu urări de „să trăescă.”

Președintele designază de notariu pentru ședința de astăz pe notarul Dr. Tr. Putici, iar pentru însămnarea oratorilor pe notarul Dr. Teodor Popescu.

Pentru constatarea numărului deputaților prezenți, se face apel nominal, la care răspund 46 de deputați.

Sinodul se declară capabil de a lu-a concluse valide.

Deputatul Vasilie Paguba propune, iar sinodul decide:

cuvėntarea de deschidere să se trecă la protocol în întreg cuprinsul său.

Comunicarea membrilor din diferite comisiuni. Sinodul o ia spre știre.

Președintele provocă pe deputații aleși de nou, ca să-și prezente credenționalele.

I-și prezintă credenționalele următorii:

a) Lucian Șepețan, ales din cler în colegiul preoțesc din Belinț;

b) Octavian Putici, ales în cercul mirenesc Lipova cu 3 proteste;

c) Ioan Rusu Șirianul ales în cercul mirenesc Șiria.

d) Aurel Petroviciu, ales în cercul mirenesc Arad.

Sinodul decide a-sé transpune credenționalele, actele electorale și cu protestele referitoare la alegerea din cercul mirenesc Lipova, la comisiunea verificătoare.

Președintele prezintă actele intrate pe séma sinodului, de următorii cuprins.

a) Cause de natură electorală:

1) alegerea de deputat clerical în cercul Belinț;

2) alegerea unui deputat mirenesc în cercul Șiria;

3) alegerea unui deputat mirenesc în cercul Lipova dimpreună cu 3 proteste;

4) scrutinarea voturilor din cercul mirenesc al Aradului.

Tóte aceste acte să transpun la comisiunea verificătoare dimpreună cu credenționalele menționate în punctul precedent.

b) Acte de natură organizătoare:

1) Raport despre instalarea metropolitului.

2. Raportul Consistoriului plenar din Arad.

3. Raportul Consistoriului plenar din Oradea-mare.

4. Inființarea unui alumneu în Beiuș.

5. Tipărirea regulamentelor.

6. Causa asigurării contra focului.

7. Elaboratul comisiunei speciale și regularea salariilor profesionale.

8. Afacerea ieromonachului V. Mangra.

9. Cererea gimnasiului din Brad pentru un ajutor permanent de 600—800 fl.

10. Raport despre primirea tipografiei.

Aceste cause să transpun comisiunei organizătoare.

c) Cause de natură curat bisericescă.

1. Raportul senatului bisericesc dela consistorul din Arad.

2. Raportul senatului bisericesc dela consistorul din Oradea-mare.

3. Raport despre neținerea sinodului parochial electoral în Pecica.

Să transpun comisiunei bisericești.

d) Cause de natură episcopescă:

1. Raportul senatului episcopesc din Arad.

2. Raportul senatului episcopesc din Oradea-mare.

3. Cererea parochiei Șiria pentru de-a-i sé erta cametele după aucta scolară.

4. Propunerea consistorului pentru stergerea mai multor pretensiuni dubioșe.

5. Cererea parochiei Lalasinț, de a-i-sé erta restanțele în contribuirea de un crucer respective 2 cr. de suflet.

6. Asemenea cerere dela parochia Prăjăști.

7. Asemenea cerere dela parochia Minead.

8. Asemenea cerere dela parochia Drauț.

9. Cererea parochiei Mėlynádas pentru înprumut de 1300 fl. și concesiune pentru colectare.

10. Rugarea parochiei Araneag pentru de-a i-sé erta taxa de un crucer respective doi cr. de suflet.

11. Cererea parohiei Chelmac pentru reducerea contribuției de doi crucei de suflet.

12. Socoțile fondurilor.

13. Bugetul consistoriului din Oradea-mare.

14. Observările consistoriului din Oradea-mare, la observările făcute de comisiunea de scontrare.

Să transpun comisiunei episcopesci.

c) Cause de natură școlară.

1. Raportul senatului școlar din Arad.

2. Raportul senatului școlar din Oradea-mare.

3. Cererea învățătorului Panaiot Boarescu din Igrăș, pentru de-a i-se concede, să mai servească încă un an și 10 luni.

Să transpun la comisiunea școlară.

f) Cause de natură petiționară.

1. Preotul Nicolae Popoviciu din Tonău cere ajutor.

2. Preotul G. Micluța, din Prevaleni cere ajutor.

3. De asemenea cere Ioan Papp din Cărpescii mici.

4. Văd. preotăsa Persida Magdu cere ajutor.

5. Comuna Verzadi inferior cere ajutor.

6. Comuna Secaş cere ajutor pentru biserică.

7. Cererea preoțimei din Oradea-mare pentru ameliorarea salariilor lor.

8. Preotul Alecs. Popescu din Luncoșra cere ajutor.

9. Parochul Ioan Teoran, din Măderat cere remunerație și spese de prejunctură în sumă de 100 fl. pentru catichisare la gimnaziul și clasele normale din Salonta.

Să transpun comisiunei petiționare.

Deputatul Ig. Papp propune iar sinodul primește: ca afacerea dotațiunii preoților să se petraceze în comisiune specială compusă din comisiunea organizătoare și cea bisericăscă.

Sinodul dorind ca comisiunile să aibă timp de ajuns pentru resolvirea cauzelor primite fixăză proxima ședință pe mâne Luni la 4 ore d. m. punând la ordinea zilei afacerea dotațiunii preoțesci.

Ședința a II-a.

S'a ținut la 26 April 8 Maiu 1899 la 4 ore d. m. Președinte: P. C. S. Dl vicariu Episcopesc *Iosif Goldiș*. Notariu Dr. Ioan Trailescu.

Să ceteste protocolul ședinței prime și să autentice.

Presidiul prezintă cererile pt. concediu

Sinodul acordă concediu: deput. sinodal I. Papp pe 5 zile; deput. Nic. Papp pe întreaga sesiune; lui Dr. Iustin Papp pe 4 zile și lui Dr. Fl. Duma pe 2 zile.

Presidiul prezintă actele nou intrate și anume: rogarea parohiei Cuișd, ca să i-se permită escrierea unei colecte și să capete vr'un ajutor din fondurile diecesane la clădirea bisericii;

rogarea preotului Aurel Carabașiu din Veres-mort pentru ajutor de 100 fl. din fondul preoțesc; rogarea preotului I. Fofiu din Tatoreni, pentru un ajutor anual de 150 fl.;

să transpun la comisiunea petiționară;

rogarea preoțimei din tractul Beiuș, ca superioritatea diecesană să întrevină la înaltul guvern pentru stărpirea și oprirea căsătoriilor clandestine ce să tot lătească în acel ținut;

să transpun la comisia bisericăscă,

cererea comit. par. din S. Mihail rom. (tractul Timișorii) ca fondul diecesan preoțesc să contribuască la spesele de cult după realitățile pe cari le are în hotarul acelei comune;

să transpun la comisiunea specială.

La ordinea zilei este raportul comisiunei speciale compusă din cea organizătoare și cea bisericăscă relativ la întregirea dotațiunii preoțesci din visteria statului de după art. de lege XIV. din a. 1898. — Referentul comisiunii dep. Ig. Papp face istoricul ajutoriului de stat pe care l'a primit diecesa până acum; arată că ambele consistorii depre teritoriul acestei diecese au făcut conscrierea venitelor preoțesci din comună în comună — amăsurat concludului sinodal Nr. 35/1898; espune, că după rapoartele Consistoriilor diecesa nu dispune nici măcar de parte de suma câtă să recere pentru întregirea venitelor preoțesci la minimul provăzută în lege; deci în numele comisiunei propune și

sinodul aduce următorul conclud: în buna credință, că precum legea, de asemenea nici Înaltul guvern al patriei nu pot avea intențiune de a vătămă întru nimic autonomia noastră bis. de carea organele noastre supreme în decurs de 30 de ani n'au făcut nici cel mai mic abus, sinodul eparchial, după precumpenirea tuturor împrejurărilor espuse și bine aprețiate de Consistorii și de comisiunea mixtă, în conștiința de drept, echitate și absoluta necesitate a bisericii și special a clerului nostru parochial, primește ajutoriul oferit din partea statului pelângă susținerea intactă a autonomiei noastre bis. și pelângă condițiunea, că cuota obvenindă acestei diecese să se pună întrăgă la dispozițiunea auctorității diecesane și astfel rógă suprema auctoritate diecesană și respective metropolitană, a intra pe această basă în tractamente cu Înaltul ministeriu reg. al patriei pentru regularea și stabilirea acestui ajutoriu.

Ședința a III-a.

S'a ținut la 27 Aprile (9 Maiu) 1899. n. de a. la 10 ore. Președinte: P. C. S. D-lu *Iosif Goldiș*. Notar: Dr. Nestor Oprean.

Să ceteste protocolul ședinței a II. și să autentice.

Presidiul prezintă sinodului următoarele esibite:

a) Socoța fundațiunii școlare Teodor Oancea.

Să transpun la comisiunea episcopăscă.

- b) Socóta fundatiunii școlare Zaharie Mihoc.
Să transpune la comisiunea episcopescă.
c) Socóta fundatiunii școlare Georgiu Lazar și soția.
Să transpune la comisiunea episcopescă.
d) Rogarea comunei bis. din Colesci rom. gr.
or. pentru un ajutor.

Să transpune la comisiunea petiționară.

- e) Rogarea lui Aurel Beșan preot gr. or. în
Dornișóra pentru un ajutor.

Să transpune comisiunii petiționare.

- f) Rogarea pentru un concediu a deputatului
Dem. Negrean pe întréga sesiune sinodală.

Să acórdă.

- g) Rogarea pentru concediu a deputatului Octav.
Putici până la 30 Aprile.

Să acórdă.

Urméză referada comisiunei verificátore :

Raportor : Paul Rotariu.

- a) Presentéză actele de scrutiniu din cercul e-
lector al Aradului cu privire la alegerea de depu-
tat mirean și propune pe basa noului scrutiniu, făcut
de comisarul consistor. Petru Truța, verificarea ale-
sului deputat Aureliu Petroviciu.

Să verifică.

- b) Presentéză actele electorale a deputatului din
cler Lucian Șepeșan în cercul Chiseteu, carele la propu-
nerea comisiunei

să verifică.

- c) Presentéză actele electorale a deputatului mi-
rean Ioan Rusu-Șirianul din cercul electoral al Și-
riei. — La propunerea comisiunei

să verifică.

- d) Presentéză actele electorale a deputatului mi-
rean Oct. Putici din cercul electoral al Lipovei.

DI referent aduce la cunoștința sinodului, că
rev. D-nu Voicu Hamsea, președintele comisiunei fiind
interesat în cauză s'a retras. Să întregeste comisia
alegându-se părintele protopresbiter George Popovici.

Ședința IV.

s'a ținut în Arad la 27 Aprilie (9 Maiu) 1899 la
4 ore d. m. Președinte : P. C. S. DI. vicar I. Gol-
diș. Notar : Dr. Teodor Popescu.

I. Să presentéză urmátorele esibite :

- a) Cererea de concediu pe restul sesiunei ac-
tuale a deputatului Dr. Liviu Marcu.

- b) Cererea de concediu pe 3 zile a deputatu-
lui Dr. Aurel Lazar.

Concediile cerute să acórdă.

II. Urméză la ordinea zilei prin raportorul
Const. Gurban referada comisiunei bisericesci.

Să cetește raportul senatului bis. al Consist.
din Arad pe a. 1898. comisiunea propune ér si-
nodul primește acest raport în general și-l ea de
basă la desbaterea specială.

Luându-se raportul la desbaterea specială, la
propunerea deput. I. Lenger sinodul primește ca ra-

portul senatului bisericesc al Consistoriului din Arad
pe a. 1898 să se primescă și în special în întreg,
cu acel adaus ca raportul întreg să se publice ca
adnex la A. la protocol, conform concludului de sub
Nr. 41 din anul 1898 al Ven. sinod.

III. Urméză referada comisiunei bis. asupra
raportului prezentat de senatul bis. din Oradea-ma-
re pe a. 1898.

Sinodul ia la cunoștință acest raport în gene-
ral și la propunerea Dlui Ig. Pap sinodul decide,
ca să aviséză consist. din Oradea-mare, ca pe viitor
raportul general să nu atingă afacerea de încasare-
a taxelor la fondul preoțesc, ci să rămână numai
pe lângă afacerile cauzelor curat bisericesci ; ér par-
tea referitoare la încasări sau se o presente cu ra-
port special sau se o lase pe sama raportului sena-
tului episcopesc.

La desbaterea specială a raportului, la propu-
nerea comisiunei sinodul primește ca raportul sena-
tului bis. al Cons. din Oradea-mare pe a. 1898 să
se primescă și în special în întreg cu acel adaus
ca raportul întreg să se publice ca adnex sub B.
la protocol conform concludului din anul trecut de
sub Nr. 41 ; ér în cât privesce darurile făcute bi-
sericilor, acelea de astădată să se publice numai în-
cât trec peste suma de 10 fl.

IV. Urméză raportul comisiunei bis. despre
neținerea sinodului estraordinar din Pecica, ordina-
t la timpul seu pentru alegerea a-lor doi deputați si-
nodali pentru sinodul eparchial presinte.

La propunerea comisiunei sinodul ia la cunoș-
tință, că după ce s'a făcut cercetarea, inculpatul s'a
judecat la suspensiune dela oficiu și jumătate bene-
ficiu pe 6 săptămâni, dar apelând inculpatul acéstă
sentință, cauza până la resolvare să țină în suspens.

V. Comisiunea bis. prin raportorul Const. Gur-
ban cetește raportul Consist. din Oradea-mare refe-
ritor la estirpirea căsătoriilor clandestine din jurul
Beiușului și propune ca să se îndrume Cons. din
Oradea-mare să studieze cauza relelor și în urmă să
facă raport despre starea lucrului.

Sinodul inse la contra propunerea Dlui Paul
Rotariu decide ca să se transpună cauza Consisto-
riului concerninte din Oradea-mare spre competența
afacere.

D I V E R S E.

* *Sfințire de biserică.* Comuna noastră Babșa
situată lângă malul Begheului în tractul protopresbiteral
al Belințului a avut Marți a treia zi de stele Pasci de
estimp o duplă și rară sərbătore prin actul sântirii nou
ziditei sale biserici.

Că am ajuns și noi a vedea în comuna Babșa ri-
dicat un nou Sion, meritul principal este a se atribui ze-
losului și neobositului paroch Dimitriu Murariu de pre-
sinte preot în Secaș, carele prin cunoșcuta-i energie și
tactică pastorală, prin multe jertfe și greutăți a sciut încă.

de cu timp pune bază unei fundațiuni bisericesci carea fiind administrată și chivernisită cu înțelepciune prin succesorul seu preotul Vasiliu Crașovan, ar fi făcut posibilă încă înainte cu 4 ani realizarea țintei, decât nu întrevenea mai anii trecuți alte calamități, precum incendiul cel gróznic carele a nimicit averea a jumătate comunei, și apoi viscolul teribil ce a urmat carele n'a lăsat neatins nici edificiul aproape terminat al noiei biserici restornându-i turnul și acopereméntul, prin ce s'a cauzat din nou multe și enorme spese și pagube.

Dar trecuți și peste aceste cercări, cu credință tare în Dđeu și cu puteri renviate purcezând înainte, anul acesta ni s'a implinit satisfacerea și bucuria a vedea zidirea bisericei predată menițiunei ei.

Actul sântirei s'a efeptuit în urma însărcinării Venerabilului Consistoriu eparchial prin părintele administrator protopresbiteral Lucian Șepețan din Chiseteu, ca delegatul Escelenției Sale Domnului Archiepiscop și Metropolit Ioan Mețianu, cu asistența Dlor preoți, Dimitriu Murariu din Secaș, Adam Groza din Costeiu, Alexandru Popoviciu din Fădimac și Vasiliu Crașovan din Babșa. — Predica ocașională rostită de părintele adm. protop. bine nimerită și întocmită cu multă rutină, a produs în poporul adunat ca la două mii ómeni, cel mai bun efect și mângăere sufletescă, întărind inimile tuturor la neclătita iubire alipire și perseveranță cătră s. noastră biserică ortodoxă națională.

Din firul vorbirei Dlui adm. protop. am aflat apoi că la ridicarea și împodobirea acestui locaș Dzeesc, a concurs mai mulți credincioși cu obóele lor, cari însé în pripă m'a scăpat din memorie, dar vor fi a se eternisa la locul cuvenit, — nu pot însă a nu aminti aici faptul demn de tótă lauda și recunoscință că preotul Vasiliu Crașovan pe lângă alte dărui, acum cu ocașionea sfințirii bisericii a dăruit dela sine una miă floreni v. a. întemeind o fundațiune bisericescă în comuna sa.

După terminarea servițiului divin, inteligința din loc și jur a luat parte la masa bogată dată în onorul zilei de părintele Vasiliu Crașovan, unde apoi a urmt toatele obicinuite.

Inchei cu acea ferbinte dorință, că prevedința se resplătescă cu inbelșugare atât poporului nostru din Babșa cât și binemeritaților donători jertfele și ostenelele aduse în jurul acestui nou Sion. — Babșa 23 Aprilie 1899.

Un óspe.

* *Mulțămită publică.* Marinimoșilor donatori din comuna noastră Cladova (Com. Caraș-Severin) cari pătrunși de sfaturile evanghelice sau îndurat a decora și înfrumșeția s. noastră biserică din avutul propriu cu următóarele obiecte și anume: Dionisie Birgian epítrop un clopot în preț de 125 fl.; Alecsandru Miloșiu, Dimitrie Popoviciu, Luca Martinoviciu și Ioan Birgian un rând de ornate preoțesci în preț de 60 fl.; Anna Popoviciu a testat pe sama s. biserici un lanț de pământ per 150 fl. fiind ea prima donătóre de pământ bisericei de când sustă comuna noastră; Dionisie Crișan și Persida Crișan un prapore și o cruce pe s. prestol de argint de china cu 28 fl. ér șamson Popoviciu un apostol în preț de 7 fl. 53 cr., cu litere latine.

Tuturor acestora credincioși în numele comunei bi-

sericesci le exprim și pre acéstă cale mare mulțămită, rogând pre bunul Dđeu, că atare jertfă adusă s. noastre biserici se-le servească spre înaintare și prosperare atât în cele materiale, cât și moral-religióse. — Cladova la 28 April 1899. Ioan Căpitan, preot gr. rom.

* *Bibliografie.* În editura Tipografiei și Librării diecesane din Caransebeș au apărut Istorióre religióse morale alese și întocmite pentru elevii începători ai șcólelor poporale de Dr. Petru Barbu. Prețul 15 cr. Aceste Istorióre au în loc de prefață următóarele indegetări metodice:

„Învătóorul începe obiectul de învățămént al Religiónii cu istorisirii despre lucrări religióse-morale... Vom propune deci elevilor începători istorióre simple despre facerea de bine, diligință, modestie... și peste tot despre referinți morale, cari mișcă fantasia copiilor, deșteaptă sentimente nobile, nutresc și întăresc judecata lor morală. Le istorisim apoi întâmplări și lucrări religióse-morale, al căror obiect să-i facă cunoscuți cu ființa și însușirile lui Dumneđeu apoi cu omul și în fine cu raportul dintre Dumneđeu și om...” Amésurat acestor indegetări, citate din „Religiunea în șcóla poporală”, am ales și întocmit istoriórele de față.

Propunerea acestor istorióre se face după treptele formale.

La acest loc observăm, că învățóorul, respective catichetul, propunénd aceste istorióre, nu trebuie să țină șirul lor din carte. El va alege istoriórele, ce-i convin, și cari corespund „cercului de gândire și gradului de dezvoltare religióasă și morală a elevilor”. Asemenea va scóte din învățóurile puse după fie-care istorióră numai pe cari le află de bine. Acele istorióre însă, cari nu s'au propus începótorilor, se pot propune mai târziu printre istoriórele biblice și cele bisericesci.

„Dar fiind-că în prima linie copiii nostri au să fie creștini, din istoriórele, ce se propun începótorilor, nu pot lipsi momentele mai însemnate din viața lui Isus. Acestea se propun mai mult în mod ziditoriu și în legătură cu sərbătóarele de peste an”, și se scot din „Istoriórele biblice”, ediția II, și anume: pe timpul Născerii Domnului din piesele 25, 27, 28 și 30; pe la Botezul Domnului din piesa 32; la Întimpinarea Domnului din piesa 29; pe timpul Pascilor dinpiesel e 46—54, la Înălțare din piesa 55.

La finea cărții am sistemisat învățóurile scóse din istorióre, după cum li-i locul în Catechismul meu.

CONCURSE.

Pentru îndeplinirea stațiunei învățóoresci din comuna **Bontesci** protopresbiteratul Buteni se escrie concurs cu termin de **30 de zile** dela prima publicare, pe lângă următóarele emoluminte: 1. Salar în bani 176 fl.; 2) 16 șinice bucate parte gráu parte cucuruz prețuite în 88 fl.; 3) 4 orgii lemne prețuite în 36 fl.; 4) pentru conferință 4 fl. scripturistica 3 fl.; Curatoratul 10 fl.; 5) dela înmormântări 50 cr. și dela liturgie 50 cr. — Cuartir bun cu două odăi și grădină pentru legumi.

Doritorii de a dobândi acéstă stațiune sunt avisați a-și suscerne recursurile lor instruite prescrișelor Regulamentului și adresate comitetului parochial, Prea On. oficiu protopresviteral din Buteni (Butyin) com. Arad. Recurenții sunt datori sub durata publicării concursului a se presenta în vre-o Daminecă ori sərbătóre pentru de a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Bontesci la 9/21 Aprile 1899.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: IOAN MORARIU, adm. protop. inspect. de școle.

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1 Maiu 1899.

Budapesta—Arad—Teiuș și retour.

Mest.	Acc.	Pers.	Pers.	Acc.	Pers.	Pers.	Stațiunile	Mest.	Pers.	Mest.	Acc.	Pers.	Mest.	Acc.	
—	6 ⁵⁰	—	8 ¹⁰	2 ¹⁵	—	10 ⁰⁰	pl. Budapesta	sos.	5 ⁰⁰	6 ¹⁰	—	1 ¹⁰	7 ²⁰	—	9 ⁴⁰
2 ⁵⁵	8 ⁵³	—	11 ⁰⁷	4 ²²	4 ³³	1 ³⁰	" Solnoc	"	12 ¹⁰	2 ⁴⁹	—	11 ¹⁹	4 ¹³	—	7 ³²
7 ⁰⁹	10 ⁴⁹	—	2 ²³	6 ¹³	7 ¹⁸	4 ³²	" Ciaba	"	7 ²⁷	11 ³⁹	6 ⁴⁷	9 ²³	1 ¹⁹	—	5 ²⁶
7 ⁴⁷	11 ⁰⁷	—	2 ⁵⁴	6 ³¹	7 ⁴⁵	5 ⁰³	" Chitigház	"	5 ³⁹	10 ⁵⁴	6 ¹⁴	9 ⁰¹	12 ³¹	—	5 ⁰⁴
8 ³⁶	11 ³⁰	—	3 ²⁸	6 ⁵³	8 ²¹	5 ³⁸	" Curtici	"	4 ⁴⁵	10 ⁰⁷	5 ³⁹	8 ³⁶	11 ⁶²	—	4 ⁴⁰
—	12 ¹¹	2 ⁰⁴	4 ³⁰	7 ¹⁸	6 ³⁵	6 ³⁵	" Arad	"	3 ⁵⁶	9 ³⁵	Pers.	8 ¹⁸	11 ²⁰	—	4 ²¹
—	—	2 ¹⁸	4 ⁴²	—	6 ⁵⁵	6 ⁴⁶	" Glogovaț	"	2 ¹⁹	8 ⁴⁵	Comuniă Duminică și sărbători.	—	10 ³⁸	6 ⁴⁶	—
—	—	2 ⁵²	5 ⁰³	—	7 ⁴⁶	7 ⁰⁶	" Gioroc	"	1 ⁴²	8 ²⁴	—	—	10 ¹⁴	6 ¹⁷	—
—	—	3 ¹¹	5 ¹⁴	—	8 ¹²	7 ¹⁶	" Pauliș	"	1 ²²	8 ¹²	—	—	10 ⁰⁰	6 ⁰⁰	—
—	12 ⁵⁰	3 ³³	5 ³⁵	7 ⁵⁸	—	7 ³⁴	" M.-Radna	"	1 ⁰¹	7 ⁵⁷	Mest.	7 ³⁰	9 ⁴⁵	5 ⁴⁴	3 ²⁷
—	1 ⁴⁶	5 ¹¹	6 ⁵⁸	8 ⁵⁴	—	8 ⁵¹	" Soborșin	"	—	6 ²⁵	—	6 ³⁴	8 ¹⁵	Pers.	2 ³¹
—	2 ²⁸	—	8 ⁰⁸	9 ³⁴	—	9 ⁵⁹	" M.-Ilie	"	—	5 ¹³	—	5 ⁴⁵	7 ⁰⁶	—	1 ³⁹
—	3 ¹³	Mest.	5 ⁴⁶	9 ²⁴	10 ²⁵	—	" Pișchi	"	—	4 ¹²	10 ³⁵	5 ⁰⁸	6 ⁰⁵	—	1 ⁰⁰
—	4 ¹⁵	7 ²¹	10 ⁴⁰	11 ¹²	—	12 ²¹	" Alvinț	"	—	2 ⁵³	9 ⁰³	4 ⁰⁹	4 ³⁴	—	11 ⁴⁰
7 ³⁶	—	8 ²¹	11 ³⁰	11 ⁴⁵	—	1 ⁰⁵	sos. Teiuș	pl.	—	2 ⁰⁰	8 ¹¹	3 ³³	3 ⁴³	8 ⁵⁵	—

Arad—Timișoara și retour.

Pers.	Pers.	Mest.	Stațiunile	Mest.	Pers.	Pers.
6 ²⁰	11 ⁵⁶	5 ⁰⁰	pl. Arad	sos.	10 ⁴³	3 ⁴⁴ 10 ⁵⁵
6 ³¹	12 ⁰⁷	5 ²¹	" Arad n.	"	10 ³⁰	3 ³⁴ 10 ⁴⁵
6 ⁴⁹	12 ²⁵	5 ⁴⁷	" N.-Ságh	"	10 ⁰⁵	3 ¹⁶ 10 ²⁶
7 ⁰⁸	12 ⁴²	6 ¹⁴	" Vinga	"	9 ⁴⁷	3 ⁰¹ 10 ¹¹
7 ²⁰	12 ⁵⁴	6 ³⁴	" Orczifalva	"	9 ²⁴	2 ⁴³ 9 ⁵⁴
7 ³¹	1 ⁰⁵	6 ⁵²	" Merczifalva	"	9 ⁰⁹	2 ³⁴ 9 ⁴³
7 ⁴³	1 ¹⁷	7 ¹²	" Sz. András	"	8 ⁵¹	2 ¹⁹ 9 ²⁹
8 ⁰¹	1 ³⁵	7 ³⁹	sos. Timișoara	pl.	8 ²⁵	2 ⁰⁰ 9 ¹⁰

Ciaba—Oradea-mare și retour.

Mest.	Pers.	Pers.	Stațiunile	Pers.	Pers.	Mest.
4 ⁵⁰	7 ⁰⁰	2 ³³	pl. Ciaba	sos.	12 ⁴²	7 ⁰⁶ 10 ³⁰
5 ²⁶	7 ²⁷	3 ⁰⁵	" Giula	"	12 ²¹	6 ⁴⁴ 10 ⁰¹
5 ⁵⁶	7 ⁴⁷	3 ²⁷	" Sarkad	"	11 ⁵⁷	6 ¹⁷ 9 ³¹
6 ¹⁰	7 ⁵⁶	3 ³⁹	" Kőtegyám	"	11 ⁴⁶	6 ⁰⁵ 9 ¹⁵
6 ⁴⁷	8 ²³	4 ¹⁰	" Szalonta	"	11 ²⁶	5 ⁴⁴ 8 ⁴⁶
7 ¹⁸	8 ⁴²	4 ³⁴	" Cséffa	"	11 ⁰³	5 ¹⁹ 8 ⁰⁵
7 ⁵¹	9 ⁰⁴	5 ⁰⁰	" Lees	"	10 ⁴⁸	5 ⁰¹ 7 ⁴⁰
8 ¹⁶	9 ²¹	5 ¹⁹	" Ősi	"	10 ²⁹	4 ⁴⁰ 7 ¹²
8 ³¹	9 ³²	5 ³⁰	sos. Oradea-m.	pl.	10 ²⁰	4 ³⁰ 7 ⁰⁰

Alvinț—Sibiu și retour.

Mest.	Mest.	Pers.	Stațiunile	Pers.	Mest.	Mest.
2 ⁰⁰	7 ³⁰	4 ¹⁰	pl. Alvinț	sos.	11 ³⁰	7 ⁴⁸ 10 ¹⁵
2 ²⁴	7 ⁵⁷	4 ³¹	" S.-Sebeș	"	11 ¹⁴	7 ²⁸ 9 ⁵⁵
6 ⁵⁵	12 ⁴⁰	8 ⁰⁵	sos. Sibiu	pl.	7 ⁴⁴	2 ⁰⁵ 5 ⁰⁵